

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

SOROZAT –
KÉRDEZŐK, KÉTKEDŐK, KERESŐK

SIKERTELEN SZÉLHÁMOSBÓL SIKERES ÍRÓ

Karl May nem mindennapi életútja

A valaha élt legsikeresebb német író könyvei mára több mint kétszázmillió példányban keltek el. Sok generáció nőtt fel rajtuk, a filmiparban pedig politikai rendszereken átívelően, Amerikától Jugoszláviáig megszámlálhatatlan adaptációt ihlettek. Magyarországon May Károlyként is ismerjük, és *Ave Maria* című, népzenei hatást mutató egyházi zeneműve megtalálható a YouTube-on is.

- ◆ A gyerekkora még a legkevésbé sem emlékeztetett vadnyugati hősi mítoszokra, sokkal inkább egy tragikusan induló Dickens-regényre. 1842-ben született egy szegény, Szászország-beli családba. A szülei takácsok voltak, de akkor és ott szó sem volt tisztos iparosletről. A csúcra járatott angolai ipari forradalom nem sok esélyt hagyott nekik a biztonságos megélhetésre. A gépesített textilipar nagyarányú termelése sok ország sok kisiparosával együtt őket is tönkretette. A May család ráadásul nem jól alkalmazkodott a beszűkült lehetőségekhez. Karlnek már négy testvére volt, amikor megszületett, és utána is még kilenc következett. A tizennégy gyerekből kilenc meghalt csecsemőkorában, így aztán a tragédiákból mindannyian kivették a részüket. Ráadásul – valószínűleg a krónikus alultápláltság és A-vitamin-hiány miatt – egyéves korára teljesen megvakult. Hosszú évekig el volt zárva minden igazi élmény elől, kizárólag a nagymamája burjánzó stílusú, kalandos meséiből ismerhette meg a világot. Végül sikerült keríteniük egy orvost, aki szerencsésen kikezelte a betegségét, de az élmény élete végéig meghatározó maradt.

Apja nagy szigorral értelmiségit akart nevelni belőle, lehetőleg tanárt. Amint látni kezdett, máris zeneelméletet tanult, és többszáz oldalas földrajzi almanachokat kellett szóról szóra megtanulnia. Ha pedig Karl nem elég szorgalmasan dolgozott, akkor dolgozott helyette a Nyírfa Jankónak nevezett korbács.

A gyereket már tizennégy évesen tanárképző iskolába írták, és azt remélték, hogy mire felnőtt, biztos és tisztos állásba ülhet be. A kamasz fiú azonban nem bírt magával. Kirúgták az iskolából, amikor ellopott hat gyertyát. Azt még megengedték neki, hogy

egy másik intézményben folytassa, de ott sem volt sokáig maradása. Miután ellopta a szobatársa óráját, hat hétre börtönbe zárták, és eltiltották a tanári pályától.

Az ambiciózus és nem túl gátlásos fiatalember kis összegű lopásokkal, csalással kísérletezett, miközben magántanárként, zeneszerzőként és önjelölt szónokként is kereste a helyét a világban.

CSALÁSRÓL CSALÁSRA, BÖRTÖNRŐL BÖRTÖNRE

A világ azonban nem jól tolerálta ezeket az útkereséseket. 1865-ben megkapta élete első, de nem utolsó hosszabb börtönbüntetését: négy évre ítélték, amit Zwickauban, Osterstein várbörtönében kellett letöltenie. Mivel a magaviseletével nem volt semmi probléma, megengedték neki, hogy a börtönkönyvtárban dolgozzon, hamarosan ő lett a könyvtáros. Itt aztán módjában állt annyit olvasni, amennyit csak akart. Mire véget ért a büntetése, ott lapult a zsebében egy hosszú lista mindazokról a témákról, amiket meg akart írni.

Azt gondolnánk, hogy amikor huszonhét évesen kiszabadult, megjött az esze. De akkor még semmi ilyesmi nem történt. Dolgozott vándorszínészként és kovácsinasként is, de alapvetően szélhámosként élte az életét. Összetett, ravasz történeteket agyalt ki, rendőrnek, orvosnak adta ki magát. A sok csalás miatt újra letartóztatták, de ezúttal nem akart börtönbe kerülni.

Egy szembesítés alkalmával, amikor a rendőrök vizsgakísérték egy bűncselekménye helyszínére, váratlan húzással megszökött. Csehországba menekült, ahol persze nem tudott megélni. Az utcákon lakott, hajléktalanul koldult. Csavargásért és kéregetésért nemsokára ott is letartóztatták.

Miután kiadták a német hatóságoknak, megint négy börtönév következett. Innen végül 1874-ben szabadult. Ez volt az az év, amikor elhatározta, hogy változtat az életén.

AMIT A NYOMDAFESTÉK ELBÍRT

Az általános életfelfogása valószínűleg nem sokat változott, de azt biztosan megfogadta magában, hogy ezentúl okosabban használja majd ki a mesemondó képességét.

Innentől kezdve minden energiáját abba fektette, hogy írással keresse meg a kenyerét. Nagyszerű meggyőzőképességgel, szívós talpalással és kitartó munkával bedolgozta magát a sajtóba. Először újságcikkeket írt, majd a kezdeti sikereken felbuzdulva kalandos történeteket kezdett megjelentetni. Winnetou figurája 1875-ben született meg, első alkalommal egy novellában bukkant föl.

Az újdonsült író karrierje nem akármilyen történelmi háttér előtt ívelt felfelé. Az 1860-as, 1870-es évek időszaka forradalmi változásokat hozott a világban. Megszületett a mai értelemben vett Olaszország,

az Egyesült Államokban pedig lezajlott az emberiség egyik legpusztítóbb polgárháborúja. Hosszú várakozás után egyesültek a német tartományok, az újonnan létrejött Németországban pedig alapvető változások zajlottak. A feltörekvő, egyre többet olvasó német középosztály hihetetlen étvággal fogyasztotta a tömegirodalmat. A kiadók meglátták Mayban a lehetőséget, és nemcsak hogy megjelentették a műveit, de az egyikük szerkesztői állást is ajánlott neki.

Hatalmas munkabírással írt, folyamatosan gyártotta a könnyen emészthető, lebilincselő, kalandos irományokat. Kezdetben leginkább útleírásokat produkált; olyan terület volt ez, ahol maradéktalanul kamatoztathatta szélhámosi tapasztalatait. Rengeteg egzotikus keleti utazásról írt hitelesnek látszó beszámolót, miközben ki se tette a lábát Németországból. Fáradhatatlanul bújta a földrajzkönyveket és útleírásokat, jegyzetelt és tanult. Még a börtönben töltött időszakok is kapóra jöttek: mindazokat az éveit, amikről nem tudott hitelt érdemlően beszámolni, hosszú utazásokkal magyarázta. Annyira beleélte magát a világjáró kalandor szerepébe, hogy talán már maga is elhitte. A kiadó mindenestre készségesen részt vett a mítoszteremtésben, mert a May-könyvek egyre nagyobb példányszámban fogytak.

A vadnyugati témájú könyveket az 1880-as években kezdte írni. Megszületett *Old Shatterhand*, aki egyetlen ütessel teríti le az ellenfeleit, *Old Firehand*, *Old Death*, *Sam Hawkins* és a többi tapasztalt amerikai vadász. A legatütőbb sikere mégis *Winnetounak* volt. A németek körében elképesztő volt a népszerűsége, egész kultúrája alakult ki a becsületes, rettenthetetlen Indianernek. A hódító fehér ember által megnyomorított, szabadságáért hősiesen küzdő nemes vadember figurája a mai napig szerves része a német közfelfogásnak, a mai negyvenes és idősebb férfiak között Magyarországon sem találunk sok olyat, aki gyerekkorában ne lett volna vagy *Winnetou* vagy *Old Shatterhand*.

A Karl May-regények népszerűsége olyan nagy lett, hogy a politika is hamar megtalálta azokat. Sok kritikát kaptak, mert a szerző állítólag sztereotípiák alapján ítélte meg az amerikai őslakosokat, és mert a sok ezer oldalnyi írás sorai között valóban található néhány kellemetlen megjegyzés például az örményekről, a kínaiakról, az írekről és a meszticekről. Bár a zsidókról mindig kifejezetten pozitívan nyilatkozott, *Adolf Hitler* mégis olyan nagy rajongója volt, hogy állítólag egy teljes May-sorozat állt a könyvespolcán. Ugyanakkor *Albert Einstein* is meghatározó élményként tartotta számon a könyveit.

Hatalmas munkabírással írt, folyamatosan gyártotta a könnyen emészthető, lebilincselő, kalandos irományokat.

REGÉNYVILÁG ÉS VALÓSÁG

Karl May a kilencvenes években hivatalosan is átadhatta magát a korábban bűncselekményekbe torkolló készleteseinek. Fürdött a népszerűségben: sokszorosított, dedikált fényképeket árult saját magáról, jó pénzért vadnyugati jelmezben lehetett vele fotózkodni, és felépíttette magának a *Villa Shatterhandnak* nevezett házat egy telerakott vadnyugati relikviákkal. Az 1900-as évek elején végre ténylegesen is ellátogatott közel-keleti regényei és útleírásai helyszíneire, de ezt az utazást keserű csalódásként élte meg, mert a valóság egy cseppet sem hasonlított az általa teremtett álomvilágra. Amerikába éppen ezért már óvatosan merészkedett el 1908-ban: csak a Niagara-vízesésig ment, aztán néhány sikeres előadás után gyorsan hazatért.

Élete utolsó éveiben megunt a saját kalandregényeit. Szimbolikus, allegorikus műveket kezdett írni, és ekkor már azt hangoztatta, hogy a korábbiak is tele voltak hasonló, rejtett tartalmakkal. Előadásain morálizáló, transzcendens, spirituális témákat feszegetett. Egy „Kik vagyunk? Honnan jövünk? Hová tartunk?” című előadás-sorozattal szórakoztatta a közönségét és önmagát. Valószínűleg a halálát is ez a szereplési kényszer okozta. 1911-ben veszélyes tüdőgyulladás ellenére elutazott Bécsbe, hogy az irodalomról és a zenéről tartson előadást. Az állapota tovább súlyosbodott, majd 1912-ben meghalt. Nem sokkal később a kiadója előrukkolt az önéletrajzával, amelyet eredeti címe helyett végül ezen a beszédes címen jelentettek meg: *Ich*. ♦

**NEMZETI KONZULTÁCIÓ
A KORONAVÍRUSRÓL
ÉS A GAZDASÁG ÚJRAINDÍTÁSÁRÓL**

A TE ORSZÁGOD. A TE HANGOD.

A NEMZETI KONZULTÁCIÓ 1. KÉRDÉSE

▶ A járvány újabb hulláma esetén Ön az alább javasolt intézkedések közül melyiket támogatná?

- **Kijárási korlátozás bevezetése**
- **Távolságtartás elrendelése**
- **Maszkviselés elrendelése**
- **Országhatárok lezárása**
- **Az oktatási intézmények bezárása, és áttérés a digitális oktatásra**
- **Rendezvények korlátozása**
- **Védett időszak a 65 év felettieknek**
- **Védekezéshez szükséges eszközök kivételének korlátozása**
- **Ingyenes parkolás**

**Mondja el Ön is véleményét!
Kérjük, vegyen részt a Nemzeti Konzultációban!**

Készült Magyarország Kormánya megbízásából.

ODA > < VISSZA

Él bennem egy hatéves, aki azóta is rágja a körmöm. Az orrát piszkálja, ha senki sem látja, és akácfák virágjából eszi ki az édes bibét. A homokozóban elásott kincsek után kutat, és úrkatapultnak hívja a hintát. Ha át kell mennie a zebrán, csak a csíkokra léphet, különben beesik a szakadékba, és a szőnyegek közti padló is láva. Összefogdossa a cserebogarakat, elkapja a szöcskéket, fára mászik és apró halakat fog zsebpecával, de retteg az oltástól, anya, kérlek, jó leszek, csak ne kelljen. Úgy tesz, mintha sárkány lenne, és füstölne a szája, de az csak a pára a hideg reggeleken. Az idegen nyelvű szövegeket édesen halandzsázza, félrehallott szavaknak ad új értelmet. Ősszel vadgesztenyét gyűjt, ő se tudja, minek, és nem talál elég nagy lapot, amire lerajzolhat mindent, amit szeret, ezért a falra kanyarítja bizonytalan vonalait, látod, apa, ez vagy te, ez anya, ez az öcsi, ez meg a kutyánk, akit csak én látok. Él bennem egy hatéves, aki most nutellás szendvicset majszol az állatkertben, megkínálná a kecskéket is, de lebeszélem róla, helyette bemutatlak neki, együtt nézitek meg a kis zsiráfbébit, milyen aranyos, mondod nekem, de kire gondolsz?

Örökgyerekek.

RÉKAI ANETT

LACKFI JÁNOS A ZSIRÁF SZÍVE

Egy ideje rájöttem, hogy egy nénibe vagyok belezárva.

Először a keze volt furcsa, hogy nagy és piheoszörös, az enyém párnás volt, kicsi és puha, ha elvágtam, vér jött belőle. Ezt a nagyot, néniset nemigen vágom el, ügyesen csinálgatja a dolgokat, mint egy bűvész, csak lesek. Villámsebessen összevarrja elszakadt ruhák sebeit, gyorsan futkározik a zongora billentyűin, pedig én nem is tudok zongorázni, apáék mindig leállítottak, ne csapkodjam, tönkreteszem a billentyűket és a fülüket is. Nem értettem, hogy a kicsi és puha kezem hogyan tehetné tönkre a kemény billentyűket, hacsak nem kalapáccsal, de sose kalapácsoltam. Apáék füléhez hozzá sem értem, és tönkretett fület se láttam soha. Ja, de, a nagyiét, nem hallja, amit mondunk neki, teljesen tönkrement. Vagy még viccesebb, mikor mást ért, mint amit mondunk, a „köszönöm”-re megkérdezi, ki nyöszörög, a „hogyan van, mamá”-ra meg azt mondja, nem kér hagymát.

Furcsa a nénikéz, ami nekem van egy ideje, beletűrok vele az orromba, de kikapja gyorsan onnan, akkor is, ha senki se látja. Meg akarám nézni, mi van a fülemben, mert viszket, de azt se hagyja, csak ilyen libegős ujjakkal tudom megsimítani, mintha a hajamat túrném be a fül mögé. Amikor a fenekem vagy egyebem viszket, oda is csak zárt vécében nyúlhatok, mikor már belehalok a bőröm bizogásába.

Lehajolnék a gesztenyékért, hogy felkapjam őket, megcsodáljam, gyűjtögessem, zsebre tegyem vagy táskába, de mire elérném a nagy barna szemgolyókat, a néniláb elrúgja előlem, bukdácsolnak, gurulnak, a nénihang nevet hangosan, kicsit ijesztően, és forogni kezd vele a világ, velem a világ, forogni kezdünk a világgal, és végre beleszédülünk a sárga falevelek közé, kicsit hemperegni, de akkor meg egy bácsi hajol fölénk, és megkérdezi, segíthet-e, nincsen-e gond, és furán mosolyog, és válaszolunk, én meg a néni, hogy semmi-semmi, nagyon köszönjük, igazán. De hogy mit köszönünk, az nem válik, mert a bácsi megzavart, ami nem köszönni való, viszont nem adott se csokit, se nyalókat, amiért járna köszönés.

A nénikéz néha kinyit kis kulccsal egy kis füzetet, és abba lehet írni titkos dolgokat, rajzolni mindenfélét,

nem kell szégyellni. Kávét kell csak inni hozzá egy kávézóban, ami fujj, de kávéba mártott kockacukrot nem kapok a nénitől, mert sovány akar lenni, csak a kávé itatom feketén, blőá. A csokit is eldugja előlem, de éjszákánként aztán megtalálom, és a néni csak nappal lesz rám mérges miatta, rááll a mérlegre, és sóhajtozik. Sóhajtozom. Nem akarok sóhajtozni, sose volt bajom a mérleggel, mindig örültem, ha több kiló lettem, mert az azt jelentette, hogy hamarosan megkaphatom anya bordó ruháját a zsúrra, mert ahhoz eléggé kilónak kell lenni. Nem tudtam, mit jelent a hamarosan, csak hogy közeledik. Persze már nem érdekes, mert néni ruhákat hordok, kilóg belőlük a vállam meg a hasam, de senki se mondja, hogy fájni fog így a tüdőm meg a medencém kigyullad. Vagy begyullad. De az hogyan? Mintha gyufával gyűjtanák?

A nénikéz a tükör előtt összeviszza kenegeti a néniarcot, amiből kinézek, ez nagyon érdekes, csinál egy másik arcot magának, magunknak, ami van, az nem jó, azt nem akarja cipelni, mutogatni. A reggeli arcától inkább fintoogni szokott, „szájam is széles, szempillám sincs elég, milyen szemszín ez?, veszek egy színes kontaktlencsét, tutira hull a hajam”. Én szépnek látom, csak egy kicsit idegen, mintha a szomszédban lakna vagy a másik utcában, lehetne kevésbé nagy, lehetne gyerekszerűbb, lehetnék barátnők. Közben egy ágyban alszunk, és a rongybabám, Rozi is ott van velünk.

A néniszem furcsa, sír a zongorázástól, ha sír, akkor zongorázik, ha zongorázik, akkor sír, és nyöszörög, pedig nem mondtuk nagyinak, hogy „köszönöm”. Azt éneklí, „ól af mí lavz ól af jú”.

Régebben egy bácsival aludtunk, és akkor Rozi bekerült az ágy alá, a néni hirtelen behajította, aztán a bácsi eltűnt, és Rozi előkerült. Jó lenne újra elmenni az állatkertbe, de hiába próbálom rábeszélni, és a múltkor is csak sírtunk a zsiráfoknál, a rácsba kapaszkodva, pedig mit lehet sírni egy zsiráfon? Mondjuk apa azt mondta, a zsiráf szíve olyan nehéz, mint egy hatéves gyerek, fel kell juttatnia azt a sok vért a hosszú nyakon át a fejbe. ◆

SZÖVEG –
FUTÓ ISTVÁN

SOROZAT –
LEZSER

Felvilágosodás Kortymándon

◆ Összeülvén vala Kortymánd község előljárósága az Úr 2020. esztendejében, és az település polgárai számára az alábbi előterjesztést szövegezte meg:

Községünk – hön szeretett Kortymánd – oly módon vala lemaradásban az járási, megyei és egyéb magyarországi településektől (nem beszélvén a Magyarhontól nyugatra és akár keletre is fekvő EU, EGT, EFTA, APEC és a magasságos Isten tudhatja, még milyen egyéb gazdasági, szabadkereskedelmi tömörülésekbe tartozó országok városaitól, falvaitól is), hogy azt honfiúi hevületünkben már továbbá nem szívlelhetjük.

Községünk előljárósága, mély és igaz egyetértésben az egyházi prominensekkel, valamint az kínai üzlet-pláza (2898 Kortymánd, Kossuth Lajos u. 36.) tulajdonosával, bölcs Mr. Changgal, arra jutott, hogy Kortymánd község felvirágoztatásának egyetlen üdvözítő útja és módja, ha szeretett településünk azonnali időugrást hajt végre. A mába.

Az időugrás hivatott szerelmetes községünk évszázados lemaradásának azonnali orvosolását végbevenni, mely időugrást becses szándékaink szerint folyó év november elsején tennénk fogatba.

Kortymándot okos-, vagy más terminus technicussal élvén e-faluvá változtatnók izibe. November 1-jéről másodikára virradólag községünkben betiltatik az személyes kommunikáció mindennemű formája, s üdvözítőn eljőve az csetelések, lájkolások és az nagy posztolások új korszaka.

Az avított kvaterkázás helyett azon minutumban bévezettetik az posztolás, bloggolás, kommentelés, továbbá leszereltetnek az emígyen fölöslegessé vált utcai padok, és az vén pletykafészkeknek chatszobákban, fórumokon oldatik meg az ő elhelyezésük.

Temérdek újítások elkövetkezének, melyek sorában okosfalunkban az korcs eb helyett okoskutyá, tikszaros helyett pediglen okostojás leszend. Bezáratik az községi ABC, csakúgy, mint az vegyeskereskedés, gazda- és a takarmánybolt és mindennemű beszerzések november 2-án nulla órától online módon vagyon engedélyezve. Az hirtelen éhínség megelőzése érdekében már most tudatjuk a kortymándi polgárokkal, hogy bárminemű árucikkeiket könnyedén beszerezhetik az bölcs és igaz Mr. Chang webshopjában, melynek URL-címe www.mrcsangstore.welovekortymand.hu, hol élelem, háztartási és a gazdálkodáshoz szükséges cikkek mellett, szórakoztató elektronikai, divatáru-, lakberendezési és egyéb áhított termékek is megtalálhatóak, úgy eredeti, mint hamis, hamisított, utángyártott és mindennemű kivitelben (valamint árfekvésben).

Egyes-egyedül községünkben tapasztalható évszázados iszákosság kérdésében nem talált az előljáróság a bevált megoldásnál jobbat, vagy más terminus technikussal szólván okos-, vagy e-megoldást, melynek következtében Kortymánd község nagyrabecsült előljárósága – felebaráti szeretetétől erőst vezéreltetvén – az korcsma fennmaradását ideiglenesen továbbra is engedélyezi, mígnem az online italozás kérdése végérvényesen és az atyafiaik számára is megnyugtatóan meg nem oldatik.

keltmintfent

Kozma (Skywalker) Lajos
s.k.

okos-polgármester, Kortymánd ◆

An aerial photograph of a large-scale solar farm. The solar panels are arranged in neat, parallel rows across a flat landscape. In the middle ground, several workers wearing safety vests and hard hats are walking along a path between the rows of panels. The background shows a line of trees and some buildings under a clear blue sky. The image is framed by vertical bars in yellow, cyan, and red on the left and right sides.

**Vannak ötletek,
amiket érdemes
lemásolni**

e-on

**Építsünk együtt egy
fenntarthatóbb jövőt!**

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

Bűn és imádság

◆ Az ember olykor-olykor képes kívülről látni önmagát. Amire ilyenkor rádöbbenünk, ha őszinték vagyunk, az az, hogy milyen kevésbé tudunk szeretni. És ami azt illeti, mi magunk is alig vagyunk méltók a szeretetre. A költő többéves hallgatás után a Szálkák című kötetben adta ki a költeményt, amelynek nyitó mondata a sokáig lefojtott, némaságra kényszerült lélek valóságos kirobbanása. Rövid, egyszerű, mégis hatalmas, megrázó, felkavaró kijelentés, a néma eszterdők tapasztalata. Minden arra vall, hogy az ember itt, földi életében csakugyan kevés a szeretetre. Kevés a valódi, az olyan szeretetre, amelyen Jézusban volt, akiről ezt a talányos mondatot olvassuk: „Mivel szerette övéit, ... ezért végig szerette őket.” (János evangéliuma 13,2). Jézus végig szeretett, nem időbeli, hanem minőségi értelemben: olyan szeretettel szerette övéit, amely elmegy a legvégsőig, teljes önmaga, élete odaadásáig. Hiszen később így is definiálja a valódi, fogalmának megfelelő szeretetet: „Nagyobb szeretete senkinek nincs annál, aki életét adja barátaiért.” (ugyanott 15,13). Igen, erre az ember önmagában kevés itt, a földön, ez a fajta szeretet hozzáférhetetlen számára, az élet valahogy nem képes felérni hozzá. Így azután, folytatódik a gondolat, „elég, ha hálás legbelül.” Persze a hála nem úgy elég, hogy elégséges lenne, megfelelné a tökéletesség isteni szeretetmérceinek – nem, nem felel meg neki. Hanem úgy értve elég, hogy az embertől már az is szép, ha képes hálát érezni a lelke mélyén. Már az is nagy eredmény részéről, ha élete dolgait, a jó dolgokat nem tekinti természetesnek, járandóságnak, olyasminek, ami megilleti őt, hanem ráébred, hogy ezeket naponta kapja valahonnan, valakitől, kapja ingyen, érdemtelenül. És hálát ad ezért, vagy legalább „legbelül” hálát érez. Hálát „ezért-azért” vagy akár „mindenért”, már amennyit tudatosítani képes élete ajándékaiból. A hála ennyiben a szeretet előszobája, előkészítése, a szeretet legelemibb foka. Még távolról sem az igazi szeretet, hiszen pusztán csak viszonszeretet, amelyben az ember azt szereti, aki őt előbb szerette, aki jót tett vele, akitől kapott valamit. Mégis kétségtelen, hogy a hála tágítja a szívét-lelket, így utat nyit az igazi szeretethez.

Az ember itt kevés a szeretetre.
Elég, ha hálás legbelül
ezért-azért; egyszóval mindenért.

Valójában két szó, mit ismerek,
bűn és imádság két szavát.
Az egyik hozzám tartozik.
A másik elhelyezhetetlen.

(Pilinszky János: Az ember itt)

Sir Lawrence Alma-Tadema (1836–1912): Ask me no more. Olaj, vászon, 115,6×80 cm, 1906

„Valójában két szó, mit ismerek, / bűn és imádság két szavát”: a második szakasz önvallomása sokkal mélyebb értelmű, mint ahogy első pillantásra látszik – lévén Pilinszky alapélménye a létben a bűn, az állandó, mélységes bűntudat és a megbocsátás mindenek feletti kegyelme. Mert a bűn a szeretet gátja, hatalmas torlasz a szeretet előtt. Egyetemes gát, mivel a bűn mindenkiiben megvan: „hozzám tartozik”, és mindenkihez, Ádám minden utódához

tartozik, minden ember önmaga felé hajló, énközpontú, a másikközpontú szeretettel ellentétes habitussal, egyszóval eleve bűnös természettel jön a világra. A „másik” szó, amit a költő ismer, az imádság szava viszont „elhelyezhetetlen”, nem a mi kezünkben van, hanem annak kezében, aki így buzdít: „KérjeteK és kaptok, keresseteK és találtok, zörgeseteK és ajtót nyitnak nekteK! Mert aki kér, az kap, aki keres, az talál, s aki zörget, annak ajtót nyitnak.” (Máté-evangélium 7,7-8). ♦

MIÉRT NÉZEGESSÜNK RÉGI „RAJZOKAT”?

Bár a nyár eleje – a sok nélkülözés után – az erős impulzusok kereséséről szólt, a Szépművészeti Múzeum *Dürer kora* című kiállítása újra elcsendesedésre ösztönöz. Félhomályos, tompán világított termei a múzeum grafikai gyűjteményéből nyújtanak első pillantásra talán könnyen befogadhatónak látszó, valójában információban gazdag válogatást.

- ◆ A nagyjából kétszáz évet felölelő anyag grafikai közt találunk fametszetet, rézkarcot, rézmetszetet, chiaroscuro technikával készült munkát, s majdnem ennyiféle az ok is, amelyért ezek létrejöttek. Az eleve műalkotásnak szánt munkák mellett van előkészítő vázlat ötvöstárgyhoz, festményhez, szoborhoz. Például a sárkányon taposó Antiochiai Szent Margit Prágában készült grafikáján az arcvonások nem mondhatók kidolgozottnak, ellentétben ruhájának számtalan fodrával – innen feltételezhető az eredeti funkció: egy leendő szobor terve.

Szent Margit legendája szerint a fiatal lány minden próbatétel ellenére kitarzott hite mellett, ezért kínozi még egy sárkánnyal is elnyelették. Margit azonban a szörnyeteg gyomrában felmutatta a keresztet, mire az kénytelen volt kihányni áldozatát. Margit emiatt lett az émelegéssel küzdő várandós nők népszerű védőszentje a középkorban.

Talán nem véletlen, hogy Az *apokalipszis négy lovasa* című metszete előtt hosszabban is elidőztem. Anno már az 1500-as esztendő mágikus száma is félelmet és a bibliai *Jelenések könyvének* népszerűségét váltotta ki, Dürer is megbízást kapott az egyik kiadás illusztrálására. Beszédesebb, hogy a hódítás, a háború és a halál lovasa együttvéve sem olyan hangsúlyos, mint a drágulást és éhínséget hozó társuk karakteres arca, aki a szöveg szerint fekete lovon száguld.

A nürnbergi születésű **Albrecht Dürer** megújította a német grafikát, de kevésbé közismert talán, hogy itáliai útjai során tett szert meghatározó tapasztalatokra: a perspektíva és az anatómia szabályait kutatta, tanulmányozta **Leonardo** traktátusait és a reneszánsz mesterek művészetét. Nürnbergbe hazatérve tehetséges fiatalok csatlakoztak műhelyéhez, és az egyik első művész volt, aki az „üzletet” is kézben tartotta.

A kiállítás megtekintése tárlatvezetéssel és/vagy meditáció közeli üzemmódban, társaságban, és főleg: élőben ajánlott.

Dürer legkiforrottabb művei közé tartozik a *Melancholia I.* címet viselő titokzatos rézmetszet. A korban népszerű gondolat volt az ókori négy vérmérséklet (szangvinikus, kolerikus, flegmatikus, melankolikus) szerinti személyiségosztályozás. Nemcsak a művészeket, hanem a tudósokat is a legutóbbi típusba sorolták. A fejét kezébe támasztogó, gszárnyas emberalakot (akit angyalként is azonosíthatunk) gazdagon körülvevő szimbólumokra nincs egyértelmű magyarázat. A Krisztusra utaló ácsszerszámok, a kőtömb sraffozásában felsejülő koponya, a fólak mellett búslakodó puttó jelenlétére már könyvtárnyi magyarázat született, és most csak töredékét említettem a különös motívumoknak. Régóta tartja magát az az értelmezés, miszerint a grafika valójában Dürer spirituális önarcképe, de felmerült az a magyarázat is, hogy a műnek általánosabb, a világ megismerésére, illetve annak lehetőségeire utaló tartalma van.

(Dürer kora – Német rajzok és metszetek a Szépművészeti Múzeum gyűjteményéből; Budapest, Szépművészeti Múzeum; megtekinthető: 2020. október 18-ig) ♦

AUGUSZTUSI KIMENŐ

VAKÁCIÓN A KÉPMÁS-ESTEK

A programokról bővebb információt
a kepmas.hu/kepmas-est oldalon találnak.

FESZTIVÁL A FOTELBŐL

Mivel idén elmarad az Magyar Ízek Utcája rendezvénysorozat, az esemény keretei közé tervezett kenyér, bor, gyógynövények tematikájú Képmás-estjeinket online tekinthetik meg.

Augusztus 19-én a bor misztériumáról és marketingjéről beszélgetünk Hortobágyi Cirill pannonhalmi főapáttal és id. Heimann Zoltán borással. **Augusztus 20-án Szájról szájra** – a hagyomány konyhájában címmel Szalóki Ágival és Bognár Szilvivel találkozhatnak, akik nemcsak alkotótársak, hanem barátok is. **Augusztus 21-én Szabi, a pék és dr. Drexler Dóra** okleveles növényorvos mesélnek nekünk többek között arról, hogyan lehet tízezreket otthoni kenyérsütésre csábítani, és mi is az az ősgabona.

SZENTENDREI SZIESZTA

Augusztus 28-án délután az lesz a téma, hogy hol találkozik a művészet és a populáris befogadás. Kirándulás a divatfotótól a portrén át a riportig. Kalauzunk a Képmás magazin címlapfotósa és képszerkesztője: **Emmer László** és **Páczai Tamás**. **28-án este** azt boncolgatjuk, hogy hogyan lesz egy szórakoztató, animációs filmben elmesélt krimi a vizuális művészet történetének inspiráló felvonultatása. A *Ruben Brandt, a gyűjtő* című film vetítése előtt a film készítésének kulisszatitkairól és a kulturális edukáció új formáiról beszélgetünk **Kurdy-Fehér János** producerrel.

Augusztus 30-án pedig **Szalóki Ágival** beszélgetünk arról, hogyan köt össze a zene őseinkkel, és hogyan tehetjük mindennapi erőforrássá az életünkben. A Képmás-esteket **Szám Kati**, a Képmás magazin főszerkesztője vezeti.

A MANK Galériában és a Szentendrei Régi Művésztelepen szervezett ArtKert összművészeti fesztivál keretében színes művészeti programok között találkozhatnak a látogatók a Képmás-estekkel művészeti foglalkozások, közös festés vagy éppen könnyűzenei programok mellett.

VELENCEI-TAVI VÍKEND

A Képmás magazin és a Halász-kastély munkatársai két esttel várják a közönséget. **Július 31**-én, a *Humorral és komolyan az anyagáról* című esten **Markó-Valentyik Anna** adja elő az *Anyajegy* című felnőtteknek szóló bábelőadást, amelyet ő maga álmodott meg és állított össze. Az előadás után a bábszínésszel és a feldolgozott szövegek szerzőjével, a József Attila-díjas **Szabó T. Annával** beszélget *Szám Kati*, a Képmás főszerkesztője. **Augusztus 14**-én, a *Vidám komolyzene – zene és történet nyárestére hangolva* című esten pedig **Bősze Ádámmal** beszélgetünk zeneértésről, zeneélvezetről, magas és népszerű kultúráról, komolyzenei bulvárról. Az esten az Alba Regia Szimfonikus Zenekar fafúvós kvartettje szolgáltatja a művészi élményt.

Kápolnásnyék, Halász-kastély

A Képmás-est a Halász-kastéllal közös együttműködésben valósul meg

Támogató:

KÖVÁGÓÖRSI KIRUCCANÁS

Augusztus 27-én **Lázár Csaba** színésszel, rádióbemondóval beszélget *Szám Kati*, a Képmás főszerkesztője, szó lesz a a színészi hivatás kifürkészhetetlen útjairól, előadói eszközökről, információátadásról, hangról, zajról, csendről, hivatásról és hívásról.

Augusztus 28-án **Csík János**, a Csík Zenekar alapítója lesz a vendégünk, a téma pedig a hivatás, a zenélés, az élet. Nemcsak a magyar népzene kedvelőit várjuk.

Augusztus 29-én pedig párkapcsolati elakadásokról kérdezzük **Kozma-Vízkeleti Dániel** család-pszichoterapeutát, klinikai szakpszichológust. Az est során párkapcsolati szituációkat, dialógusokat olvasunk fel, komolyan vicces lesz. A 28-i és a 29-i estet *Tóth-Fazekas Andrea* vezeti.

Kövágóörs, Kőfesz

Támogató:

Felséges levelek

„Adieu, drága Mama, a papának gímvadászatra vonatkozó kéréssel együtt csókolom a kezét, és a nagymamáét is. A kis Lajosnak küldök egy csókot” – írja a tizenöt éves Ferenc József, az osztrákok későbbi császára, magyarok és csehek leendő királya a schönbrunni kastélyból.

◆ Ezt a levelet, akárcsak a *Drága mama – Ferenc József levelei édesanyjához* című kötet kétszázhatvankét további darabjának jelentős hányadát, Ferencként írja alá, csak a levélzáró díszítő jelzők változnak. A drága mama, a bajor Wittelsbach uralkodócsaládból származó Zsófia főhercegné „legengedelmesebb”, „hűséges” és „szívből szerető” fia megörököltette a napi történéseket: levelet írt. A Habsburgok legszorgalmasabb uralkodóját, aki hatvannyolc évig ült az osztrák, negyvenkilenc évig a magyar trónon, nem valami nagy ívű terv készíttette a levélírással, hanem a 19. századi kor-szellem. A reformkorban a kétirányú, nem személyes kommunikációnak ez volt a leghatékonyabb és legkedveltebb módja.

Ferenc József egyéniségéről sokat megtudhatunk az édesanyjának címzett levelekből, amelyet kilenc és negyvenkét éves kora között írt. A főhercegné iránti tisztelete és alázata egy életen át megmaradt, és nem lankadt a katonaság, a vadászat, az aktamunka iránti kitartó érdeklődése sem. Katonai eredményekről, hadihelyzetről, egyenruhás pompáról, tábori-csatatéri élményekről ír – igaz, nem feltétlenül választékosabban és költőibben annál, ahogyan az udvar bármelyik tagja fogalmazott volna. „Ma nagyon nagy csatánk volt. (...) Én először hallottam magam körül ágyúgolyók süvítését, és egészen

boldog vagyok” – áll a hetvenhatodik sorszámu, veronai levélben.

Az 1848-49-es szabadságharc végén írt egyik levelében a magyarországi fejleményeket „nagyon jó híreknek” tartja, de a háborús helyzet ismertetése után arra kérdez rá, hogy az édesapja, Ferenc Károly főherceg talált-e zergéket a legutóbbi vadászata során. Mélyebb érzéseit a családtagokkal kapcsolatos szöveghelyekben nyilvánulnak meg, megrázó két évesen elhunyt első gyermeke, Zsófia főhercegnő halála utáni beszámolója, azokban a szerelmes uralkodó képe is kirajzolódik: „Minden nappal jobban szeretem Sisit, és mindinkább meg vagyok győződve arról, hogy nálánál jobban senki nem illenék hozzám.”

Ami a címzettet, Zsófia főhercegnét illeti, őt a levelek tanúsága alapján sem erőszakosnak, sem konspiratívnak nem látjuk. Igaz, a német-cseh Felix zu Schwarzenberg, Ferenc József első kormányfőjének 1852-es halálakor megpróbálta érvényesíteni a következő kormányfő kiválasztására vonatkozó szándékát. A császár azonban kivételesen nem hallgatott anyja szavára. A leveleket az osztrák levéltáros, Franz Schnürer rendezte kötetbe az uralkodó születésének 100. évfordulója alkalmából. A Szépművészeti Kiadó jóvoltából a válogatás magyarul is hozzáférhető, és talán érdeklődésre tarthat számot a Sisi-kultusz hazájában. ◆

KÉPMÁS-ESTEK ONLINE

HANGOLÓDJUNK EGYÜTT AZ ÚJRAINDULÁSRA AZ ONLINE KÉPMÁS-ESTEKKEL!

TÉMÁINK:

szülővé válás, párkapcsolat,
múltfeldolgozás, zene.

YouTube.com/kepmas-magazin
Facebook.com/Kepmasmagazin
kepmas.hu/kepmas-est

Fő támogató:

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

KÖFESZT™

2020. augusztus 27-29.

3 nap, 7 település, 26 helyszín,
4320 perc a Trianon100 jegyében,
6 kerekasztalbeszélgetés, 6 kiállítás,
50 népi árus és magyar étel

CSÍK ZENEKAR! Ladánybene 27!

Sára Sándor kiállítás

BÁBOSOK, KOMÉDIÁSOK, KÉZMŰVES
FOGLALKOZÁSOK, UTCAKONCERTEK

„IDE LÁBAM, NE TOVA”
táncházak a Pajtában

LISZT FERENC KAMARAZENEKAR!
NAVRATIL ANDREA! PÉLY BARNA!

Kása Béla, Hideg Anna, Szarka Tamás

NAGY FERÓ ÉS A BEATRICE,
STRANDKONCERTEK

MINŐSÉGI KULTÚRA, ÖNFELEDT SZÓRAKOZÁS A KÁLI-MEDENCÉBEN

Egy fesztivál, amely büszkén vállalja identitását: magyar, keresztény és folklórközpontú. Életet lehel a Káli-medencébe, hogy ne csak azt mondják „szép”, hanem azt is: tartalmas. Kővágóörs, Kékkút, Balatonhenye, Köveskál, Pálköve, Szentbékállá és Mindszentkálá amúgy a világ közepe. Csak még nem tudunk róla. A **KÖFESZT** erre ad egy esélyt! Tiszta tájban egy tiszta fesztivál.

www.kofeszt.hu

Facebook: facebook.com/kalikultkozpont

VÁRNAK AZ APRÓ BORVIDÉKEK!

Tokaj, Villány és Badacsony már szinte minden borkedvelő úti céljai között szerepel, úgyhogy itt az ideje, hogy felfedezzük kisebb, feltörekvő, családiasabb hangulatú borvidégeinket is!

♦ „A bor-országok és a borvidékek mind idillikusak. Sétálj az arácsi és a csopaki szőlőkben, menj fel a Badacsonyra vagy a Szentgyörgy hegyre, a Somlóról nem is szólva, barangolj a kiskőrösi vagy a csengődi kertek között, és minderről kétségtelen tapasztalatot fogsz tudni szerezni. A szőlőtáblák között lágy füves utak, mint csendes patakok folydogálnak. A pincék bejárata előtt hatalmas diófa, még a legforróbb nyárban is hűs. Olyan helyek, hogy az ember bárhol megállna, leülne, letelepedne, s azt mondaná: itt maradok. S esetleg anélkül, hogy észrevenné, ott érné el a halál.” – Hamvas Béla a múlt század derekán látta így országunk csodás borvidégeit és az általa megfogalmazott idill az elmúlt évtizedekben cseppet sem változott. Augusztusban a gazdák fokozottan figyelik a szőlőt, tisztítják a dézsákat, hordókat, átnézik a présgépeket, egyszóval minden figyelmükkel arra összpontosítanak, hogy a termés a legjobb pillanatban legyen betakarítva, a hónap végétől pedig elkezdődik a szüret a korai érésű fajtákkal. A borászatok ilyenkor nagyon elfoglaltak,

minden munkára fogható ember kora hajnaltól késő estig a dűlőkön és a pincéknél dolgozik, de tudomásul veszik, hogy a legtöbben a szüreti időszakban keresik fel őket. Szerencsére a legkisebb borvidékek is kitűnő programokkal ünneplik a szüretet, és azt az idillt, amiről Hamvas Béla A bor filozófiájában elmélkedett, leginkább a Nagy-Somló bazaltorgonáin, a hajósi homokbuckákon, a zalai völgyekben és a Kékes aljában élhetjük át – mégpedig azért, mert ezek a vidékek még kevésbé ismertek, nem zsúfoltak. Szüreti ajánlónkat olvashatják, nagy írónk kedvcsináló soraival.

NAGY-SOMLÓ

„Egészen személyes dolog, és csak azért mondom el, mert szigligeti meditációm egyik nagy eredménye volt: a somlai bor hieratikus maszkiában éreztem magam a legközelebb ahhoz a kiérett derűhöz és bölcsességhez, ahhoz az intenzív teremtő mámorhoz, amely ezt a világot megalkotta.”

A Nagy-Somló bazaltkövekkel díszített „fő utcája”

Augusztusra még foglalhatunk időpontokat borkóstolásra, pincelátogatásra vagy dűlőtúrákra egyénileg: mi a Tornai Pincészet, a Barcza Bálint családi pincészete, a Somlói Apátság Pince és a Kreinbacher birtok programjait ajánljuk, de a somloiborvidek.hu oldalon saját magunk választhatunk pincét, és a rendezvényekről is itt találunk friss híreket.

Október 17-én ötödik alkalommal rendezik meg Somlón a juh fark egyedülálló, reprezentatív bemutatóját, ahol a fajta összes kiemelkedő tétele megkóstolható. A borok készítői kínálnak, válaszolnak a kérdésekre, és a „legsomlóibb” borokkal együtt élvezhető a hegy összeveszthetetlen varázsa is. A Somlói Juh fark Ünnepe idén három napon át tart: a Tornai Pincészetben október 16-tól 18-ig, péntektől vasárnapig dűlő- és pincetúrával, borkóstolással, borvacsorával; részletek és jegyvásárlás: tornaipince.hu.

HAJÓS-BAJA

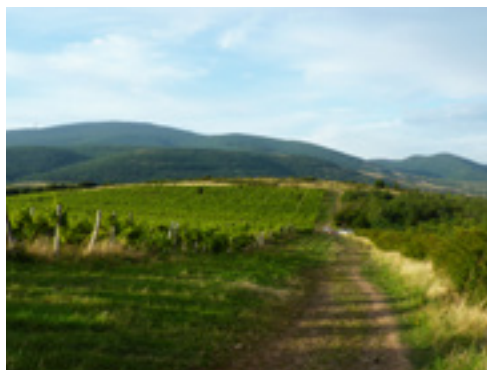
„...az ember homoki bort iszik, egészen apró csillagszemecskékkel telik meg, s ezek a szemecskék az ember vérében táncolnak, mint a megelevenedett Tejút.”

Hajós korán kezd a szüreti rendezvényeket. Európa legnagyobb pincefaluja több, mint 1200 préházával már önmagában bakancslistás látnivaló, augusztus 20. és 22. között a Nyári Pincenyitogató remek alkalom a felfedezéséhez. A helyi borászok az italok mellé házi finomságokat kínálnak, esténként pedig hajnalig tartó zenés mulatságokkal készülnek a pincefalu központjában. A 4500 forintos „normál jegy” egy borospoharat és 20 db 0,5 deciliteres kóstolójegyet, valamint térképet tartalmaz. Információk szállásról és programokról: vintegro@gmail.com.

Szeptember 25-én és 27-én a Vinalia Bajai Nemzetközi Borfesztiválon a Hajós-Bajai borvidék mellett horvát, erdélyi és szerb termelők borait kóstolhatjuk a Szentháromság téren, napközben kézműves foglalkozásokkal és vásárral, esténként koncertekkel várják a vendégeket.

Érik a szőlő

Mátrai borvidék

A Sziegl Pincészet a hajósi pincefaluban

MÓRI BORVIDÉK

„A fiatal Móri néha összetévesztésig hasonlít a fél-hegyi, lankás vidéki borhoz. Csak öt-hat éves korában kezd derengeni benne az erő. De akkor aztán erő, anélkül, hogy durva lenne. Teljesen egyedi és utánozhatatlan ásványi zamata van.”

Csetvei Krisztina vagy a Geszler családi pincészet palackjai egyre ismertebbek a borrajongók körében, de a Bakony lankáin megbúvó apró borvidék többi pincészetete is „erősödik”. Legtöbbjük szervez borkóstolóval egybekötött programokat, a moriborvidek.hu oldalon érjük el a helyi termelőket. A Móri Bornapokat pedig idén október 1. és 4. között rendezik meg, a részletes programot a moribornapok.hu oldalon találjuk.

MÁTRAI BORVIDÉK

„A hegyi borok? Kezdem a Gyöngyösin. Szépen kiöltözött bor. Minden megvan benne, ami a korrekt megjelenéshez szükséges. Ehhez képest jó vendéglátó is, kellemes társalgó, sokszor elmés. A Gyöngyösinél kezd egyre fontosabb lenni a kor. Minél öregebb, annál tüzesebb, mint a helyesen érett lélek mind. A legjobb pogácsához és szendvicshöz.”

A Mátrai Történelmi Borvidék nem nevezhető aprónak, sőt! Az ország 22 borvidéke közül területe alapján a második legnagyobb, a hegyvidékiek közül pedig a legnagyobb mintegy 7815 hektáros nyilvántartott szőlőültetvényével. Mégis meg kell itt említenünk, mert népszerűségben elmarad társaitól. A borvidék a Mátra hegység déli lejtőin, kelet-nyugat irányban a Tarna és a Zagyva folyók által határolt területen, mintegy 15–20 km széles sávban helyezkedik el. A területen ősi hagyományai vannak a szőlészeti-borászati tevékenységnek, mégis csak az elmúlt években kezdjük újra felfedezni kitűnő hegyvidéki borait.

A borvidék legnagyobb ünnepe a Mátrai Szüreti Napok és Fehérbor Fesztivál szeptember 11. és 13. között. Az illatos, könnyed borok mellett a szervezők igényes könnyűzenei koncertekkel és gulyásfőző versenyekkel várják a vendégeket. Részletes információk: matraiborvidek.hu

A nyári hőségben üdítő hétfévi program lehet a winecaching, ami ötvözi a kalandot a természetjárással, a térképes navigálással, valamint új borok és borászok megismerésének élményeivel. A borokat rejtő ládákat pincészeteknél kell megkeresnünk. A kalandtúrát bármikor elkezdhetjük, és ha sok ládát találunk, akkor a Mátrai Borok Házában egész évre szóló kedvezményeket kapunk; winecaching.hu. ♦

TIPPJEINK:

A koronavírus okozta veszélyhelyzet a szabadtéri, így a szüreti programokat is érinti. Lapzártánk pillanatában még nincsen konkrét, érvényes döntés az augusztus 15. utáni rendezvények kapcsán, azt az aktuális járványhelyzet fogja befolyásolni, ezért utazásunk szervezésekor a koronavirus.gov.hu-n található legfrissebb információkat vegyük figyelembe. Éppen ezért a szüreti multságok aktuális időpontjáról is tájékozódjunk online felületeken és a közösségi médiában.

Egyéni, kiscsoportos pincelátogatásokat szervezhetünk, de vegyük figyelembe, hogy a szüreti időszakban a borászok nem mindig érhetőek el, mindenképpen jelentkezzünk be előre!

t9

AZ ELSŐ BÁSTYA

2020.
05.30.-
10.31.

1014 Budapest,
Táncsics utca 9.

**Fedezd fel Budapest
új kulturális és
közösségi terét!**

**Sokszínű kulturális programok,
interaktív régészeti kiállítás a budai
Várnegyed panorámás helyszínén.**

t9.hu

SZÖVEG –
PARTI JUDIT

„ A MUNKÁBAN NEM ÖNMAGAMAT KÉPVISELEM „

Aki sokat beszélget emberekkel, mindenképp megüti a fülét, ha egy interjú teljes hosszában nem hallja azt a szót, hogy „én”. Ennek akkor is van hírértéke, ha nem tudjuk, hogy aki beszél, már tananyag a Műegyetemen. **Berzsák Zoltán** Pro Architectura-díjas építész. Templomépítésről, a leégett Ráday-kollégiumról, hagyományról és fontossági sorrendről beszélgettünk.

◆ A Bartók Béla úti kicsi irodában lelkes szeretettel keresgél látványtervek és friss fényképek között. Pünkösdkor már istentisztelet volt a csömöri református templomban, amelynek a harangjait nézegetjük.

– Ezek a képek történeteket mondanak: a harangokét, amelyekért valaki a földjeit adta el, az Úrasztala kövébe nyomott latin keresztét, ami nyomán az oltár asztallá válik... Amikor a kivitelezőkkel való küzdelem helyett egy-egy történet tud megmaradni a szakági kollégákban, az meglátszik a következő együttműködés minőségén is.

– **Rengeteg energiába kerülhet a közös nevező megtalálása. Nem célravezetőbb, ha az építész megmondja, hogyan lesz jó az épület, és mivel ő ért hozzá, a megrendelő elfogadja?**

– Régen szerettem megúszni, hogy mindent az utolsó deszkáig végig kelljen agyalni az érintettekkel, de ha

megspóroljuk a közös gondolkodás útját, az épület sem lesz közös. Nemhogy érteni, de szeretni sem fogják. Az építészek kicsit el vannak kényeztetve abból a szempontból, hogy a teremtésről szól a munkájuk. Megváltozott ebben a gondolkodásom: tisztességesebb munkát lehet végezni, ha nem önmagamat képviselem.

– **A munkád ebben a formában inkább szolgálat. Ez adja az energiát, amiért hajlandó lettél ennyit beszélgetni az emberekkel?**

– Meg érdekelnek is. Nem a saját pénzemből dolgozom – míg a festő vesz egy vásznat és olajfestéket, én nem vehelek telket és építőanyagot, és nem mondhatom, hogy ha ez nem sikerül, akkor majd a következő hátha...

– **Egy épületnek mire kell válaszolnia?**

– Az építészet egyik szépsége az egyeztetés; egy jó épület nemcsak a funkciónak felel meg, hanem illeszkedik

a környezetéhez és kommunikál, amellet, hogy egy sor műszaki kérdést sem hagyhat figyelmen kívül, a fenntarthatóság és tartósság mentén. A tervezőnek figyelembe kell vennie a város fejlesztési terveit is amellet, hogy messziről vagy felülnézetből is jól kell mutatnia az építménynek. De egyetlen épület sem veheti át azoknak a helyét, akik benne vannak.

– Hogy érted ezt?

– Ha a ház harsog, már nem tudsz beleképzelni embert, mert az nem fog szóhoz jutni. A legnehezebb családi házat tervezni, mert akár válás is lehet abból, ha rossz egy ház. Frank Lloyd Wright mondta, hogy adjanak neki egy boldog házaspárt, és olyan házat tervez nekik, hogy garantáltan el fognak válni. Olyan házat is lehet tervezni, ami összekapcsol családokat.

Van, akinek nem én vagyok a tervezője. A kifelé beszélő, magamutogató házakat nem szeretem. Ahhoz elég elővenni egy építészeti divatlapot, biztosan lesz, aki megrajzolja.

– A Ráday-kollégium épületét a 2019-es tűz előtt kezdted áttervezni. Milyen érzés volt a tragédia után másnap bemenni az épületbe, amin egy évet dolgoztál?

– A munka nem számít ilyenkor. Nem voltam még úgy épületben, hogy füstöl és melegek a falak, olvad a cipőm talpa. Leginkább az döbbsentett meg, ahogy benéztem egy szobába, és láttam egymás mellett, amit elvitt a tűz és ami megmaradt. Mint a Jelenések könyvében: valami megemésztetik, és valami nem. Teljesen máshogy kellett ezután az épülethez nyúlni: a korábbi, sokkal kisebb volumenű átalakítás helyett egyszerre lehetőség nyílt minden hibájának a kijavítására.

– Ha tisztán az emberi oldalát vizsgálod a történeteknek, mit láatsz?

– Az elképzelhetetlenül nagy sokk ellenére rendkívül fegyelmezett fiatalokat láttam, akikről a tűz kapcsán kiderült, hogy nem gyerekek, hanem egymást is erősítő lelki emberek. Láthattam a református egyház vezetését éles helyzetben önfeláldozó módon helytállni, ez hozzá-tett a hitemhez.

– Ebben az épületben foglalt helyet a Ráday-gyűjtemény, a Biblia Múzeummal és a Ráday Könyvtárral, a Levéltár, a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara és annak a könyvtára és kollégiuma. Nem lehet könnyű ennyi funkciónak megfelelni.

– Rengeteg beszélgetés szükséges ahhoz, hogy sikerüljön; a könyvtárosoktól a teológusokig megkérdezek és meghallgatok mindenkit.

Amit lehet, tisztázni kell a továbblépéshez, ahogy az életünkben is. Ha kihagyjuk a becsületes átgondolás, megbánás lépéseit, csak tunningolunk valamit, ami alapvetően hibás. Akár 20-30 évig is lehet működtetni oktatási egységet úgy, hogy a hátsó lépcsőn óvakodnak fel a hallgatók a termekbe – de miért hagynánk ezt?

– A tűz kapcsán mindig az a kérdés, hogy van-e belőle megújulás.

Elővesz egy látványtervet, azon mutatja meg:

– Nézd, ez lesz az épület kápolnája; a reggeli fényt keresztet rajzol majd a padlóra. Aki bemegy imádkozni, tudni fogja, hogy miért mehet be egyáltalán.

”

**Ha a ház harsog,
már nem tudsz beleképzelni
embert, mert az nem fog
szóhoz jutni.**

A Magvető Háza – Csömör-Nagytarcsai Református Missziói Gyülekezet

– Azt mondtad, sokat vitatkoztatok a hagyománnyal kapcsolatban, pedig az neked is fontos.

– Az a kérdés, hogy a formát értjük alatta vagy valami mélyebbet, ami az alapja. A kápolna bevilágítója kapcsán kérdezték a teológusok, hogy nem lesz-e baj a kereszttel? Erről csak azt tudom gondolni, hogy keresztények között viszonylag kevés baj kell, hogy legyen a kereszttel, mint szimbólummal, bár nem a reformátusság védjegye. De lesz a homlokzaton csillag is.

Ahhoz, hogy továbbvihessünk valamit, meg kell értenünk a mögöttes tartalmát; szerintem a formai elemek másolása nem segít. Kell, hogy legyen a hagyománynak újraértelmezése a 21. században.

– Erről beszél az újpesti Egek Királynéja Római Katolikus Főplébánia csipkézete?

– Remélem. Azon a csipkén nagyon sokat vitatkoztunk a tervtanácsban. Nagy nevű építészek azonnal megvették ezt a belső homlokzatra szálcement lapból készült csipkét, attól való félelmükben, hogy matyóhímzést teszünk az épületre. Lyuggatott lemezzel már régóta kísérletezem, mert izgalmas rajta a fény játéka. A helyzetből megtanultam, hogy miért jó, ha az ember présben van: kénytelen megtalálni a lehető legegyszerűbb megoldást. Jó, hogy megmaradhatott a csipke – javára vált az épületnek, és emiatt a szakmában itthon is komolyabban kezdtek számontartani bennünket.

Újpesti Egek Királynéja Főplébánia

– Ezt jelzi a Pro Architectura-díj is. Meglepett a népszerűség?

– Sok tekintetben ennek egyáltalán nem volt esélye. Az újpesti önkormányzat főterrendezéséhez adódott az egyházi szándék, de leállt az építkezés a kivitelező miatt. A „nincs tovább” volt a munka alapélménye, de mégis elkészült, így Isten-érv lett – azt remélem, hogy nem is bennünket népszerűsít, hanem Őt.

– Soha nem mondd, hogy „én”, mindig azt mondd, hogy „mi”. Pedig egyszer „te” szerettél volna építész lenni.

– Ez csapatmunka. Az építészet is, az élet is. A családom, a feleségem nélkül biztosan nem beszélgetnék most itt. Az indulásom véletlenszerűnek is tekinthető: szerelmi bánat miatt mentem építőipari szakközépiskolába, ahol olyan emberekkel találkozhattam, akik hosszú távon határozták meg az életemet. Csoóri Sándor, Süttő András, Makovecz Imre fémjelezte szellemi közeg nyílt meg a számomra a '80-as években. Láttam Sárospatakon a Makovecz-tervezte művelődési házat, akkor dőlt el bennem, hogy építész leszek.

– Tananyag lettél. Milyen érzés?

– Nagyon vicces. A nyitható, perforált burkolatot tanítják, ami az újpesti főplébániára került; Barna fiam, aki építésznek készül, értesített, hogy bekerültem a tananyagba.

Dunamelléki Református Egyházkerület Székház és Konferenciaközpont (Budapest, Ráday utca)

– Barna építésznek, Bulcsú fiad formatervezőnek készül; akárhogy is, a gyermekeid követnek téged.

– Nem gondoltam, hogy követni fognak, de egészen különleges, hogy lett egy másik nyelv is, amin beszélgethetünk. Tadao Ando, a zseniális japán építész elérte, hogy az oszakai folyóparton ültessenek 3000 cseresznyefát – ezt tartja az élete fő művének. Nekem a gyerekeim jelentik ezt a 3000 cseresznyefát, bár csak négyen vannak.

– Volt olyan pillanat, amikor elfogyott körülötted a levegő?

– Megtörtént, hogy becsődölt az egyik munkánk, és pár hónap alatt az összes tartalékunk elfogyott, megjelent az inkasszó a számlán. Csodálatos feleségem van, aki akkor is mellém állt. Leültünk beszélgetni, és arra jutottunk, hogy amit addig összegyűjtöttünk, azt beletesszük a cégbe. Utólag még jobban látom, hogy micsoda lelki erő kell ahhoz, hogy egy anya azt merje mondani: az utolsó fillérünket is az irodába forgatjuk. Apám, aki közzgazdász, két évet sem adott ennek a cégnek. Most már ő is kezd hinni, hogy az Úr költségvetése pontos. Olyan még nem volt, hogy valakit ne fizettünk volna ki.

– Embereket látsz, sorsokat, közösségeket. Ők határozzák meg az építészedet is?

– Ha magáért táncol a balett-táncos, olyan is lesz az előadás. Ha nincs ember, akinek háttér ad, akit formál egy épület, akkor miért születik tulajdonképpen? Akkor tudom komolyan venni a munkát, ha az lehetek, aki segít. ♦

SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

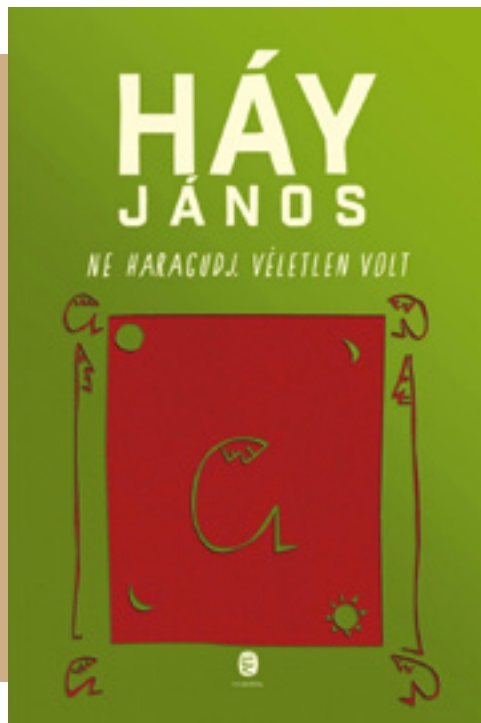
MIÉRT ÉRDEMES MAGYAR SZERZŐKET OLVASNI?

„*Minek kell ezt sok rossz magyar filmet megnézni, amikor a világon annyi remekművet forgatnak?*” – kérdeztem egykor egyetemi filmesztétika-tanáromat. „*Mert ha rosszak is, rólunk szólnak, nekünk készültek*” – hangzott a válasz, amit azóta sokszor megismételtem diákjaimnak nemcsak a filmekről, hanem az irodalmi művekről folyó beszélgetések során is. Bár idén elmaradt az ünnepi könyvhét, a polcokat, mire kinyíltak az üzletek, elárasztották a kortárs alkotások. Ezek között tallóztunk – mert kötelességünk, és mert rólunk és nekünk szólnak.

◆ A Partiumban felnövő, Kolozsváron élő, immár nyolcvankét éves **SZILÁGYI ISTVÁN MESSZE TÚL A LÁTHATÁRON** című regénye az írói életmű megkoronázása, még akkor is, ha soha nem fogja megközelíteni a *Kő hull apadó kútba* (1975), vagy a talán legizgalmasabb magyar történelmi regény, a *Hollóidő* (2001) népszerűségét. A több mint ötszáz nagy oldalas kötetet nem lehet egyvégtében elolvasni, hiszen nem úzi az olvasót fordulatossá cselekmény, lélektani dráma, csak a pazarul megalkotott XVIII. századi finoman archaizáló, költői nyelv és a gondolati mélység ösztönzi.

A főszereplő *Tompay Wajtha Mátyás II. Rákóczi Ferenc* bizalmi embere, aki a fejedelem kérésére jegyzi fel a kuruc zendülés történetét a trencsényi csatával (1708) kezdődően. Nagyra tartja urát, de a rettenetes dúlással szembesülve a háborút egy életre meggyűlöli. Mióta a fejedelem szolgálatába állt, elhanyagolta a családját, szép feleségét, gyermekeit és birtokát. Mikor végre hazatér, a feleségét már nem találja. Mint kiderül, egy ismeretlen lovas rávette az asszonyt egy hamisított levéllel, hogy keresse fel férjét a közeli táborban. Az asszony fogatát elnyelte a befagyottnak vélt lóp.

Harminc évvel később folytatódik a regény. Wajtha Mátyás egy újonnan létesített kicsiny vármegye főbírójaként ítélkezik az eléje hurcolt állítólagos boszorkányok, javasasszonyok és szegénylegények felett. A vármegye urai látványos kivégzéseket várnak, hiszen azok rettentik vissza a népet a bűnözéstől, meg persze a bakónak is kell a feladat, de a főbíró nem enged. A regény háromnegyednyi része a bíraskodásról szól. Wajtha nyakára küldenek egy besúgó jegyzőt és mellé rendelnek egy tisztos szolgabíró. Hármójuk dialógusát, vitáját

követheti az olvasó – konkrét ügyek kapcsán. Az idősz főbíróát már nem érdeklik a világi hívságok, neki csak a Teremtővel van elszámolnivalója. Vajon a törvény betűje, vagy az isteni irgalom az első?

Az archaikus szóhasználat, a régies nyelvi fordulatok ellenére nagyon mai dilemmákkal szembesülünk, és Tompay Wajtha Mátyás is – kételyeivel, titkaival – a mi kortársunk.

A jogot végzett Szilágyi István rövid bírói gyakorlat után huszonegy éves korában úgy döntött, nagy ívben elkerüli a bírói pályát. A *Messze túl a láthatáron* elolvasása után pontosan értjük, miért. És hálát adunk, hogy az irodalom felé kanyarodott az útja.

(*Magyar Művészeti Akadémia, MMA Kiadó, 4800 Ft*)

HÁY JÁNOS NE HARAGUDJ, VÉLETLEN VOLT című kötete rendhagyó karanténnapló. Az idén hatvanéves, érthetetlen okból még nem Kossuth-díjas elbeszélő, regény-, dráma- és esszéíró, képzőművész és zenész a kortárs irodalom táborba nem sorolható, ritka tüneménye.

Nem ír politikai pamfletet, nem kínál olcsó megoldásokat az ország bajaira, utálja a felületes nagyképűséget, az álszentséget. És ami a legfontosabb: magával ragadóan ír. Legjobb műveibe belefeledkezik az olvasó. „A *gondolkodó olvasás nincs ellentétben a belefeledkező olvasással, csak az irodalomelmélet rajongói hiszik azt, hogy aki belefeledkező olvasó, az egyben hülye is, hisz mit tud az a szerkezetről meg a nyelvről. A belefeledkező olvasó gondolkodó olvasó, a maga tapasztalati mérlegén, a saját sorsán méri a hitelességet...*” – írja a napló egyik utolsó feljegyzésében. Attól hiteles ez a *Mozgó Világ* folyóirat által megrendelt s immár könyvalakban is olvasható mű, mert esendőségünkről szól, a gyász feldolgozhatatlanságáról, az élni akarásról, a hétköznapok kényszerű, mégis megváltozott rutinjáról, az emlékekről és persze az írói feladatokról. Hol apró novella, hol vers kerekedik a szövegből, annak rendje s módja szerint. De készül a regény is, amit nagyon vár már Háy János egyre bővülő olvasótáborba.

(*Európa Könyvkiadó, 3499 Ft*)

SZILASI LÁSZLÓ KÉSEI HÁZASSÁG című, több mint ötven évet átfogó, alig kétszáz oldalas regényének elolvasása után az volt az érzésem, hogy az irodalomtörténész, egyetemi docens, többszörösen kitüntetett szerző jóval idősebb Háy Jánosnál. A nagyon precíz, gondosan megmunkált, kissé kiszámítható szöveg keltette ezt a benyomást, aztán persze a lexikonból hamar kiderült, hogy Szilasi négy évvel fiatalabb Háynál.

Ilma, a regény hetvennégy éves hősnője 2019 augusztusában az árpádharagosi fürdőben fejest ugrik a medencébe, majd úszás közben végiggondolja az életét. 1964-ben Szegeden ismerte meg *Gavenda Péter* magasugró bajnokot, akivel szorosan összefonódott az élete. Együtt tanítottak Árpádharagoson, kedvelték egymást, de a férfi két félresikerült házassága után, beteg öregemberként vette csak feleségül Vajda Ilmát. Mindvégig szerették egymást, sok dologról egyformán gondolkodtak, együtt éltek meg a Kádárkor kilátástalannak tűnő tespedtségét, a rendszerváltozást (a történelem a regény harmadik főszereplője).

Szép, olykor megindító történet. Csupán a meglepetés hiányzik belőle. Ilma a regény elején beugrik a medencébe, a végén pedig kimászik onnan. A posztmodern utáni magyar próza egyik útja, úgy látszik, a hatvanas évekhez történő visszalépés. Ez itt pompásan sikerült.

(Magvető Kiadó, 3299 Ft)

A negyvenes generáció egyik legeredetibb tehetsége, **CSERNA-SZABÓ ANDRÁS EXTRA DRY** című új regénye csupa meglepetés, váratlan fordulat, móka és kacagás. Ha szegény *Rejtő Jenő* jó és igényes stílusista, minden bizonnyal ilyesféle könyveket szeretett volna írni. Cserna-Szabó opera buffának, azaz olaszos vígoperának mondja a tizennégy nagy jelenetre osztott, két hét leforgása alatt játszódó művét. A műfajnak megfelelően szerelmi történet áll a napjainkban zajló cselekmény középpontjában. *Aladárt*, a bélszínrolóért rajongó, átlagosan szürke férjet megcsalja szépséges felesége, *Erika*. Mégpedig rögtön két férfival. A fergeteges, bizarr szerelmi kalandoknak Aladár örült apósának a segítségével kíván véget vetni.

Cserna-Szabó remek figurákat és helyzeteket teremt. S miközben a széles olvasóközönséget harsány kacagásra (igazából röhögésre) készíti, irodalmi paródiával szórakoztatja a vajt fülű irodalmárokat, amikor kultikus világirodalmi művekből és a popkultúrából emel be vendégszövegeket. Amikor letesszük ezt a nagyon vígira sikeredett operát, azért torkunkra fagy a mosoly: tényleg ilyen idióta korban élünk?

(Helikon Kiadó, 3999 Ft) ♦

**NEMZETI KONZULTÁCIÓ
A KORONAVÍRUSRÓL
ÉS A GAZDASÁG ÚJRAINDÍTÁSÁRÓL**

A TE ORSZÁGOD. A TE HANGOD.

A NEMZETI KONZULTÁCIÓ 2. KÉRDÉSE

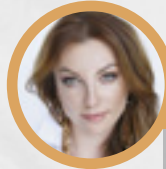
▶ A koronavírus-járvány a világ sok országában az egészségügyi rendszer összeomlását eredményezte. Magyarországon sikerült a járvány terjedését lelassítani, ezzel időt nyertünk, hogy az egészségügyi rendszert kellően felkészíthessük. Ugyanakkor egy újabb járványhullám veszélye továbbra is fennáll.

Ön egyetért-e azzal, hogy a járványügyi készütséget mindaddig fenn kell tartani az egészségügyben, amíg fennáll a járvány visszatérésének kockázata?

**Mondja el Ön is véleményét!
Kérjük, vegyen részt a Nemzeti Konzultációban!**

Készült Magyarország Kormánya megbízásából.

ZAMAGDI

RÚZSA MAGDI

„BÁTORI ÉVA MEGTANÍTOTT
ARRA, HOGY A HANGOM
MINDEN REZDÜLÉSÉT
ISMERJEM ÉS VIGYÁZNI
TUDJAK RÁ.
NEKI KÖSZÖNHETEM,
HOGY MINDIG MAGABIZTOS
LEHETEK A SZÍNPADON.”